

РЕЦЕНЗИЯ

от

**проф.Ангелина Петрова Петрова,
Катедра „Теория на музиката” на НМА „Панчо Владигеров”
относно конкурс за
академичната длъжност „професор“
по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство
към Катедра „Теория на музиката“
НМА „ПРОФ. ПАНЧО ВЛАДИГЕРОВ”,
обявен в „Държавен вестник“бр. 78 от 21.09.2018 г.
с кандидат: доц. д-р Весела Иванова Бояджиева**

Преди всичко трябва да се установи, че е единственият кандидат доц.д-р.Весела Бояджиева единодушноприета от катедра „Теория на музиката“ отговаря на условията на конкурса. Конкурсът за професорпо полифония е обявен на основание чл.3, ал.1 от ЗРАСРБза нуждите на катедра „Теория на музиката“ на НМА „Проф. Панчо Владигеров“. Всички етапи на конкурса са преминали коректно при спазване на условията и реда на ЗРАСРБ и Правилника за прилагането му в сила от 06.07.2018г. Кандидатът в конкурса отговаря на условието за покриване на Минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“, което е констатирано на заседание на научното жури. Доц.д-р Весела Бояджиева е създала оригинален научен принос в областта на музикалната теория на многогласието, публикациите ѝ са на високо научно равнище. Тя е и главен редактор на списание „Интегрална музикална теория“<http://integral-music-theory.com/>. - първото по рода си реферирано и индексирано издание на три езика за музикална теория в България - факт, с който издига научното равнище на катедра „Теория на музиката“.

Академичната кариера на доц.д-л Весела Бояджиева е впечатляваща. Тя става асистент по полифония от 2003 г., след успешно защитен докторат. През 2013 става и доцент по полифония. След 2015 г., когато поема поста главен редактор на списание “Интегрална музикална теория“, тя успява да постигне превръщането му в реферирано международно издание. Постепенно при нея се откроява научния интерес към църковната и православна традиция и то в частта на по-малко изследваните ѝ аспекти, заявява и откроява свое място, свързвайки научното изследване на източноправославната култура и западноевропейското многогласие. След поредица сериозни публикации, доц. Весела Бояджиева създава своя хабилитационен труд: *„Древноруската православна партитура като изображение на обратната перспектива“* (София: Си-еМ, 2015 *Първо издание*; София: Издателство НМА „Проф. Панчо Владигеров“, 2018, електронна книга, pdf, *Второ издание*), с който тя участва в конкурса.

В него тя се утвърждава като интересен, задълбочен, но и в същото време нетрадиционен музикологичен изследовател: тя разработва обект, който от една страна стои в православната църковна традиция - древноруските православни полифонични техники, от друга - разкрива при работата с този обект динамиката и съотнасянето и на западноевропейската полифонична теоретична традиция, и на традициите на изследване на църковното православно пеене. При това тъкмо руските древни многогласни техники също така, са от една страна обект, към който е проявяван интерес от някои български медиевисти, но от друга страна, В. Бояджиева разкрива тази област в нов, оригинален изследователски ракурс, като изследва и прилага съвременната руска теория в двата нейни взаимосвързани аспекта: като типична научно-богословска тематика и като интерпретации чрез западната терминология. Така - и изследователският обект, и подходът на Весела Бояджиева вече разчертават иновацията в полето на разработката, нейната проблематика, която в духа на XXI век свързва и съпоставя

различните полета на музикологично изследване. Две полета, които идват от традицията на българското и руското, както и на западноевропейското музиковедие се съотнасят като водят до ново познание, нови идеи, разкриват една нова област. Тя интерпретира православно литургично многогласие, което дава изключително интересно познание за многогласни техники, които носят със себе си ново тълкуване на западноевропейската терминология. Изследването ѝ представлява иновативна, мащабна и цялостна теория за метафората на обратната перспектива, разкрита в руското православно многогласие.

Рядко може да се чете текст, в който толкова много да е работено върху съпоставянето и развитието на методологията в теоретичното изследване. В изследването на В. Бояджиева: семиотика-литургика-музикалнотеоретични подходи се свързват в органично единство. При това във всеки един момент възможните нива на интерпертация - от конкретно-теоретичното описание, до метафоричността и символността на свързването на музикално и литургично - „остават отворени“, актуални, ясни и работещи. Така тя доказва своята теза: че „обратната перспектива“ може да се интерпретира и като музикална метафора, в многогласното строчно пеене. Така „обратната перспектива“ - не е просто метафора, а концепт, прекаран през различните теоретични и семиотични равнища - с което се доказва или интерпретира нейния обект на изследване, като тя доказва метафората за обратната перспектива в „многообразността, характерна за многогласието, която е присъща и за многогласието“ (с.67). С една дума: налице е оригинален, различен, много сериозен теоретичен труд.

Съдържанието на труда е разделено в осем глави, които следват описания методологичен подход. Първата глава е озаглавена: „Иконичност“. Иконичното обосновава синтеза на пространствено/музикално, центрира го около понятието за връзката на

иконопис и богослужебно пеене. Връзката, която изследва В.Бояджиева е представена оригинално: чрез времеви, зрителен и пространствен синтез. Така осмислянето на православната партитура се представя „като иконишна, като от-образ“ /с. 16/, откроява се различната гледна точка към музикалното времепространство в православно-литургичната музика.

Втора глава следва оптиката на „доближаване“ към паралела на изобразителния метод обратна перспектива с музикалното протичане. Много прецизно се уточняват основните изследователски подходи и към иконата, и към музикалната материя, с което се откроява фундамента на изследването.

Трета глава „Метафората „обратна перспектива“ изследва три равнища: иносказателният език в контекста на изследване; обратната перспектива като богословска метафора и обратната перспектива като музикална метафора. Дотук Весела Бояджиева интригуващо изгражда тезата за паралелност на идеята за обратна перспектива в литургичния древноруски многоглас, тезата е защитена семиотично, философски и в дълбоко познаване на богословските ѝ аспекти.

Условно в Глава четвърта и Глава пета е представена една цялостна интерпретация на музикалнотеоретичния понятиен апарат, свързан с областите на руската и западноевропейска медиевистика. Теоретичният ѝ подход е особено оригинален, тя разгръща теоретичните измерения на тезата, че: „църковното пеене е икона на небесното, ангелското пеене“/по Лепяхин/. За мен в тази глава се откриват много ценни изследователски идеи, например в сравнението на западна теория, византийска и съвременна руска медиевистика. Тук В. Бояджиева, стъпвайки върху постиженията на редица български изследователи - като Клара Мечкова и М.Булева, интерпретира и посочва същността на „кръговото движение“ в термина „фони“. Тук тя не само интерпретира приноса на българския медиевист Б.Карастоянов за термина „тонема“, но и разкива полемиката в

руското и съвременното западноевропейско музикознание около теоретичния апарат, създаден и използван при анализа на руския литургичен многоглас. Постигнатите интерпретации В. Бояджиева свързва и с теоретичното знание, свързано с руската крюкова нотация. Така се получава един много оригинален теоретичен срез, интерпретация на терминологията, с която се откриват времевите и пространствени аспекти, за да се докаже тезата за метафората на „обратната перспектива“ в древноруския многоглас.

Впечатляваща е и Пета глава: “От формула към звукоред“. Отново доц. В. Бояджиева осъществява теоретичния анализ на областта на модалното, сравнявайки оригиналните понятия и термини: както от западната, така и от руската традиция, особено плодотворно е вникването в различието трихорд/тетрахорд, внимателно коментират тези на Холопов, Мартынов, Трубецкий - т.е. тя осъществява съпоставянето, разгръща понятийните равнища и взаимодействия и с двата типа теоретични източници. Така всъщност тя разкрива не само същността на обекта, но и достига един нов ракурс на теоретичното изследване за ладовостта в църковната област.

Обобщаващи и най-наситени с оригинални теоретични тези на авторката за глави Шеста и Седма. Глава шеста е озаглавена „Древноруски полифонични техники“, като тя създава две теоретични хипотези за възникването на древноруското многогласие. Специално внимание заслужават теоретичната хипотеза за случаен вертикал /6.2.3./, както и главата за многогласно вертикално осмисляне на формулата. В тази част на изследването не само се постига иновативно познание, задълбоченост, терминологична плътност, но и теоретичната теза за „разпластяване“ *по хоризонтал и вертикал на древноруското многогласие* /с. 108/ се обвързва с метафората за обратната перспектива.

Предпоследната глава: „Разбиране за цялост“/Седма глава/ разгръща докрай набеязания вече оригинален теоретичен подход на доц. Весела Бояджиева. Тук тя изследва в сравнителен аспект компонентите на вертикално/хоризонтално свързване и построяване на многогласа. Нейният обект: друвноруското многогласие тук застава в своите опозиции спрямо западноевропейската мисловност, тя разкрива по много убедителен и иновативен начин принципите на построяване на вертикала и хоризонтала в него. Смятам, че откритото от доц. Весела Бояджиева е много интригуващо: то може да навлиза, да свързва теоретичните подходи към монодията и многогласа, както в старинните западноевропейски стилове така и в толкова оригинално представеното от нея древноруско литургично многогласие. Принципно тя успява да осъществи ново равнище на теоретичното изследване на тези видове многогласие, като през цялото време запазва „духа на литургичното многогласие“, оригиналното познание за своя обект, съпоставяйки го и поставяйки го в контекст. В последните две глави доц. Весела Бояджиева разкрива и собствено оригинален теоретичен апарат. Когато говори за многоразпевност, за вписани кръгове, принцип на релативност в съотношението на гласовете, принцип на иконичност в цялостта на многогласа - тя на практика изгражда една ясна, собствено-иновативна теоретична картина, към която пристъпва разкривайки своя балансиран, оригинален теоретично-терминологичен апарат.

Приноси в труда „Древноруската православна партитура като изображение на обратната перспектива“

След като дотук се открие иновативността, оригиналният подход и наситеността на текста с теоретични открития-интерпретации, мога да се опитам и да обобща приносите в хабилитационния труд на доц. Весела Бояджиева.

Според мен с право тя може да претендира преди всичко за оригиналност в самата методология на изследването, в която изобразителният метод *обратна перспектива* в настоящата разработка се осмисля като метафора, разчетена във философията, теорията и музикално-езиковите равнища на древноруското многогласие, така богословската проблематика се разчита в музикален контекст. Само по себе си това очертава музикологичната проблематика в много широк интерпретативен контекст, водейки към нови обекти/равнища в научното познание.

Като втори принос трябва да се посочи интересният срез/съпоставка на теоретичните подходи към многогласието, имащи опора в две различни литургични и теоретични традиции: тази на западноевропейската теория на многогласа, и тази на руската научно-богословска терминология. В разработката на доц. Весела Бояджиева и двата подхода влизат в тясно взаимодействие един след друг, обогатяват взаимно гледните си точки, сравнението между тях само по себе си „открива иновативни идеи“ за музикалнотеоретичното изследване на многогласа.

Като специален принос на доц. Весела Бояджиева трябва да се изтъкне и много коректното и задълбочено разработване и развиване на тезите на българската медиевистика и теория, представени от Б. Карастоянов, К. Попов, М. Булева, К. Мечкова - те органично се вписват и доразвиват в нейния възглед за многогласа.

По-горе вече изтъкнах, и тук ще разкрия като четвърти принос много оригиналната нейна терминология: тя се поражда в срещата на руска и западноевропейска музикологична традиция, създава един цялостен теоретичен поглед върху руското литургично многогласие. Терминологичният ѝ апарат също взаимодейства с най-актуалните съвременни пластове на музикологията: семиотиката, на богословието, на теоретичното знание.

Трудът е създаден не само като иновативен, не само с много внимание и любов към древноруското православно многогласие, но, свързвайки богословие, семиотика, музикална теория, разширява и актуализира полетата на съвременното познание за многогласа, респективно за полифонията. Мисля, че по такъв начин освен теоретичните приноси на авторката, трябва да се изтъкне и теоретико-практическият принос на труда, който ще ползва студентите като помагало за навлизане в този нов обект: руското православно многогласие. Това е област, в която доц. Весела Бояджиева може да разкрие/въведе и немалко бъдещи теоретици/изследователи, които в момента са на студентската скамейка.

Като имам предвид респектиращата стойност на хабилитационния труд на В. Бояджиева, нейната стойностна научна работа, активността ѝ като международен учен и редактор на реферирано издание и не на последно място - нейната научно-прижолна и преподавателска активност в НМА „Панчо Владигеров“, горещо препоръчвам на научното жури тя да бъде избрана за академичната длъжност „професор“ в професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство.

Ангелина Петрова